

MORNAR

POUČNI I ZABAVNI LIST ZA POMORSKI SVIJET

SUŠAK

1 SEPTEMBRA 1938

GODINA X.

BROJ 9

ČUVAJMO JUGOSLAVIJU!

POJEDINI BROJ DIN 2.50

GODIŠNJA PRETPLATA DIN 30.—

ZA MORNARE DIN 24.—

SADRŽAJ:

Mornar: Dug život našem mladom Kralju. — Sedam pitanja. — Dundo Simo: Gajetunski razgovori. — Kr. brod „Jadran“ u newyorškoj luci. — C.: Kraljevica. — B. Š.: Vjerovali ili ne... — Lujo Dorčić: Složno moji, akobogda. — Pomorska zastava plavo-bijelo-plavo. — Tajna jednog našeg jedrenjaka. — Odgovori na sedam pitanja. — Stari i mladi.

Širite i pretplaćujte se na

»Mornar«

Transportno, skladišno i otpremničko poduzeće

GUSTAV BRELIĆ

SUŠAK

Pomorska Agentura

Telefon int. 23 - Brzjavi: Breg.

Pošt. pret. 134

**DOBRO
I NARAVNO VINO**

Koristi zdravlju

Krijepi tijelo

Jača duševnu snagu

**VELETRGOVINA VINA
BRAĆA MATELJAN
SUŠAK**

IMA SAMO TAKVA VINA

Osnovano 1876

**MIKULIČIĆ i KULAŠ
TRGOVINA MIRODIJA
BOJA i LAKOVA
PARFUMERIJA
SUŠAK**

**„PROSVJETA“
KNJIŽARA I PAPIRNICI
PALAČA PRAŠTEDIONE**

Pisaći pribor za urede
škole i domove

TRGOVINA I PARFUMERIJA

**„IBIS“
S U Š A K**

TRG KRALJA ALEKSANDRA BR. 2
Brzjavi: IBIS — SUŠAK

TVORNICA POKUĆSTVA

**I. I. NAGLAS
LJUBLJANA**

OSNOVANA 1847.

Pekarna i Slastičarna
I. O. Tomasini - Sušak

Strossmayerova ul. 10

Vlastita zgrada.

Proizvadj svakovrsno pecivo i slatkiše,
preuzima narudžbe za razne svečanosti.

Kap. Antun Babarović

Brodovlasnik i Pomorski agent
SUŠAK

Pošt. pretinac 57. Brzjavi: Babarović
Telefon: Ured 1-78 — Kućni 3-19

Parobrod „IVAN“ 2150 tona nosivosti
Parobrod „Anton“ 2500 tona nosivosti
Parobrod „PRINC PAVLE“ 8200 tona nosivosti

**R. I. Vrignanin - Stojanović
SUŠAK**

Trgovina šivaćih strojeva,
galanterijske, porcelanske i
staklene robe,
te sokolskih predmeta.

Brzjavi: „Vrignanin“ Sušak.

**ANTE KALPIĆ
SUŠAK, Skerličeva ul.**

Palača Kontinental

Skladište suhomesnate robe, masti,
salame i konzerviranog mesa.

Zastupstvo tvornica: Ivan Gregurić i
Drug, Križevci i P. J. Klefiš, Jačodina.
Sve prvorazredna roba uz najniže cijene.

Gjуре Šikića Sinovi

Tvorničko skladište papira i pribora za pisanje
Konfekcije papira i papirnatih vrećica

DAVOR I TOMISLAV ŠIKIĆ

Poslovnica i skladište: Ružičeva ulica 15
Račun kod Poštanske štedionice broj 35023
Tekući račun: Prva Hrv. Štedionica fil. Sušak

Manufakturna i kratka roba
k „Paunu“ - V. Dakić
SUŠAK, Tomislavova ul. br. 4.
RIJEKA, Corso 3.

Veliki izbor. Solidna i brza podvorba.
Umjerene cijene.

I. R. MILOŠ

Trgovina mješovite robe
SUŠAK, Strossmayerova ul.

**TRGOVINA DELIKATESA, VINA,
LIKERA I JUŽNOG VOČA**

Josip Smerdel - Sušak
Telefon 85.

Obskrbljivanje brodova svim živežnim
namirnicama uz najpovoljnije cijene.

PRŽIONA KAVE
Bezalkoholno piće „BAKOKO“

Trgovina željeza

Milan Fürst - Sušak

Preporuča bogato skladište željeza, lima,
čavala, peći, štednjaka itd.
Solidna podvorba i solidne cijene.

VINKO MIKULIČIĆ

Agenturni i komisionalni posao.
Brašno, Žitarice, Kolonialna roba.

Prva sušačka cvjetarna

IVKA SMOKVINA

SUŠAK, Corso

MESARNA

PETAR BAN - SUŠAK

NOVA TRŽNICA
SHIP - CHANDLER

Koncesionirani obskrbljivač brodova sa
svim živežnim namirnicama i ostalim
potrebštinama iz prvog vrela.

Izlazi jedanput mjesečno

Pojedini broj Din 2.50

Godišnja pretpl. Din 30

Za mornare Dinara 24.—

„MORNAR“

POUČNO-ZABAVNI LIST ZA POMORCE

GOD. X. — BROJ 9.

SUŠAK 1. SEPTEMBRA 1938.

NJ. VEL. KRALJ PETAR II.
(1923 – 1938)

DUG ŽIVOT I SVAKU SREĆU NAŠEM MLADOM KRALJU

Ove godine navršuje se dvadeseta godina našeg oslobođenja i ujedinjenja. U trenutku sloma staroga carstva našom su se zemljom ukrštavale brojne bariere, što nam ih je za našu nesreću u vijekovima podigla historija. Naš Viteški Kralj Ujedinitelj uzeo je na sebe pretežak zadatak, da te bariere ukloni, poruši, da se narod oslobođen i ujedinjen može dati na veliki posao, što ga čeka, na obnovi zemlje i na duhovnom ujedinjenju oslobođenih. Na tom teškom i trnovitom putu naš je Kralj Mučenik izgubio život svoj, ali djelo je ostalo. Brod, kojim je naš neumrli prvi Admiral upravljao vještom i snažnom rukom, nije iz vrtloga divlje svjetske oluje izišao bez kvara, a nije doveden ni u luku, ali je ostao »na radi« dobro usidren i pričvršten. Druge će ga ruke uvesti u luku mira i sreće.

Ruke našeg mladog Kralja, koji evo već četvrtu godinu nosi svoj uzvišeni naslov, a isto se toliko vremena sprema da primi i preteško breme, što ga taj naslov pun težine i odgovornosti nosi sa sobom.

Naš se mladi Kralj pripravlja za svoje buduće uzvišeno zvanje svim marom i žarom svoje lijepe, mlade duše. Njegovi visoki Odgojitelji s jedne, i umni nastavnici s druge strane — svi složno izjavljuju, da je mladi Kralj sav prožet svijesću vanrednih dužnosti, koje ga čekaju u Njegovu budućem radu oko ispunjavanja zavjetne misli primljene u amanet od Svog Velikog Roditelja.

I strani odličnici i svi oni, koji imadu zgode, da Mu se približe, jednodušno ističu vanredno lijepe sposobnosti, što ih naš mladi Kralj pokazuje već

sada, Njegovu divnu marljivost, a nada sve onaj prirodni Mu osjećaj dužnosti, što se ispoljava u svakom i najsitnijem Njegovu koraku i radu.

A i naša zemlja i sav naš narod, koji je uz svoga mladoga Kralja bio u duhu okupljen već u onom tragičnom času, kad je kao jedanaestogodišnje dijete ostao bez Oca — i još kakvog Oca! — svi su ti naši ljudi ostali i poslije one strahovite pogibije očima uprtim o Dedinje, gdje se jedan uzvišeni Mladenac sa zanosom već sasvim odrasla ozbiljna čovjeka sprema da u svoje ruke primi sudbinu Otadžbine i nastavi svoj put ondje, gdje je silom mračnih užasnih prilika stao Njegov Uzvišeni Otac.

I u ove dane, gdje se čitava Jugoslavija sprema, da petnaesti rođendan svoga mladoga Kralja proslavi što dostojanstvenije, sve su naše misli okrenute k Njemu i sve najbolje i najljepše želje i čestitke.

Sve što u ovoj našoj zemlji misli pošteno i zdravo, bez obzira na razlike i poglede raznih struja i stranaka — sve je suglasno u tome, da je Dom Karadorđevića iznad i izvan svake diskusije. Pa kad je tako — a i doista i jeste tako — sasvim je prirodno, da će i ove godine naš narod divnom jednodušnosti iskazati svome Kralju prigodom Njegova rođendana ne samo koliko Mu je odan i privržen, već i koliko ga voli.

U to ime neka dobri Bog dade našem mladom Kralju dug život i mnogo sreće!

Živjelo Njegovo Veličanstvo naš Kralj
Petar II.!

Mornar.

Sedam pitanja

1. Otkada do kada je trajao rusko-japanski rat?
2. Kad je pao Port=Artur?
3. Kad je bila bitka kod Tsušime?
4. A ona kod Bijeje Gore?

5. Kad se stvorila Entente cordiale?
 6. Što je to: »Adrianskoga mora sirena«?
 7. Koliko je stanovnika imala Rijeka krajem XVII. vijeka?
- (Odgovore na sedam pitanja naći ćete na str. 8.)

Gajetunski razgovori

Ima li još mornara? — Parobrod »Kupa« i njegovo putovanje oko svijeta.

One večeri bilo je na našem kvintinu vrlo živo. Uхватili se u koštac kapetan Barba Mate i naš bivši dispensier, a sadašnji hoteljer Vicko. Neki naš prijatelj suhozemac nazvao je u razgovoru mornare, što plove parobrodima — »radnici ma palube«, našto je naš Vicko skočio kao uboden:

— Kakvi radnici palube! Ono su mornari, a ne neki radnici palube! Mornari su ono, tako ih treba i zvati! ...

Odmah se uplete i Barba Mate.

— Ama što to trumbetaš, moj Vicko! Kakvi mornari! Nema više mornara!

— Kako da nema!

— Pa — nema! Ne velim, da se neće još koji naći: tvrdih, neustrašivih i nada sve izdržljivih pomoraca će se uvijek naći svugdje, u prvom redu

u nas, ali onih starih negdašnjih mornara više nema. Izgubili su se — nestali.

— Ma ko to veli! — rogušio se Vicko sve već ma.

— Svi mi, koji znamo što je more. Pa — molim te — de ti meni malo kaži: Čemu bi danas onakvi mornari? Ili ih u ovim današnjim vremenima neko treba! A kome i da trebaju, kad vidiš i sâm, jarbola više nema! Ni penuna ni jedara! Nema više ni križeva ni onih bezbrojnih konopaca, u kojima se je možda i najviše očitovao mornarski zanat. Vidiš li ti to?

— Vidim, kako ne bih vidio, ali, bez zamjere, ako nema više onih konopaca, ostalo je more ...

— Ostalo je i kormilo — uleti mu u riječ Barba Mate, pa i današnji mornar na parobrodu mora

da umije s njime upravljati po zapovijedi, po kompasu, pomno i točno. K tome mora da umije i plivati, skakati u barku, vladati njome vješto, naročito, ako treba spasti kakvog jadnika, što je pao u vodu. Nadalje, i današnji mornar treba da umije privezati čamac za stup ili za kolobar i to onim pravim mornarskim uzlom. Uopće on mora još uvijek da je majstor u pravljenju tih uzlova.

Tu se oglasi naš kapetan Jadre:

— Sve je to lijepo, u mnogome i točno, što vi govorite, barba Mate. Ali sasvim krivo nema ni naš Vicko. Ima još starih mornara, ima. Ima ih na našim bracerama, trabakulima i na ladama ribaricama. A ima ih i na parobrodima. Istinabog, naši savremeni mornari dolaze sve manje u priliku, da se natežu raznim gindacima, bunjama, burinama, murama, škotama i tarcarolima, ali zato treba da znaju toliko toga, što vrijeme svakim danom nosi sa sobom. Mjesto onih mnogobrojnih konopaca ima na parobrodu toliko stvari, od kojih svaka ima svoje ime i kojom u mnogo slučajeva mora i dobar mornar da umije baratati. A onda — kako je lijepo kazao naš Vicko — ostalo je more, sa svim svojim starim strahotama, ostali su vjetrovi, a nisu rijetke ni nesreće, koje često traže od mornara mnogo više spretnosti i umijeća, nego li to iziskuju oni malo prije spomenuti uzlovi.

Nato će kapetan Pepić:

— Bilo ovako ili onako, jedno stoji, i to da je onaj negdašnji teški zanat mornarski svršio. Podlegao je vremenu i napretku. Recimo što hoćemo, ali priznati treba, da je danas na parobrodima »malome od kuhinje« mnogo ljepše i udobnije nego li je to bilo na nekim negdašnjim jedrenjacima skrivanu i čak i kapetanu. Pa kad je napredak umio da napravi to čudo, onda i mi stari ljudi od mora pozdravimo taj napredak i kliknimo mu: Živio! — a i štovanom, već davno upokojenom mornaru nek je slava!

* * *

Jedne večeri donio nam je naš bivši kuhar Vicko plakat, na kome je stajalo, da taj i taj parobrod »Jadranske Plovidbe« priređuje izlet — u nepoznato.

— To vam je ovako — uze da objašnjava naš Vicko. Kupite kartu, ukrcate se i pitate, kamo? A na brodu vam svi od »maloga« do kapetana odgovaraju: ne znamo! Vidjet će se! I brod krene, a vi mislite: Zacijelo ide u Senj! Kad vi pred Senj, a brod skrene k Senjskim vratima. — Idemo u Bašku! — mislite vi, a kad onamo — eto vam nekoliko vremena zatim pred očima — Karlobag! Tako se danas putuje u nepoznato.

— A kako da nazovemo ona naša negdašnja putovanja »na ordine«? — oglasi se kapetan Pepić. Stigao si, recimo, brodom u Marselj, iskrcao teret i dobio od »principala« telegram: Krenite u Carigrad »na ordine«! I tek pošto bi se doplovilo u Bosfor, znalo bi se, kud će brod — i to ne uvijek! Zar nije i to bilo neko putovanje u nepoznato?

— Ima toga i danas, i još koliko! Ima parobroda i duge plovidbe, koji imadu svoju stalnu prugu, recimo: Sušak—Las Palmas ili Split—Buenos Aires. Ti parobrodi imadu kao i vlakovi stalne dane, da, čak i sate polaska i dolaska. Za njih se već unaprijed zna, kad će da krenu, kamo će da

stignu, u kojim će lukama pristati i sve tako. Ali pored tih, kako bismo mogli reći — sretnih parobroda ima i drugih, na koje bi se mogla primijeniti ona: znadu gdje će omrknuti, ali ne znadu, gdje će osvanuti ili obratno. To su oni jadni »cargo«, koji kad krenu iz jedne luke, rijetko kada znadu, kakve ih zapovijedi čekaju u njihovu opredjelištu. Plove — može se reći — na sreću, kao prave lađe lualice, reče Barba Mate.

— Takve lađe putujući u nepoznato mogu kadikad doživjeti i kakvo lijepo iznenađenje, kao na priliku »Kupa« od naše »Prekomorske«, dočeka kapetan Jadre i nastavi: Vama je poznat onaj brod: 4381 tona, kapetan Božidar Ožanić. I evo što se sada s njime dešava. 11 marta ove godine krenula je »Kupa« iz Dunstona u Port Said, kamo je stigla 27 istoga mjeseca. Iz Port Saida nastavila je 2 aprila put u Indiju i to najprije prema Port Okha, otkud je otplovila u Kalkutu 20 aprila. U Kalkutu prispjela je 1 maja. U tom gradu ostala je »Kupa« sve do konca toga mjeseca. Otuda krenula je put Jave i stigla u Probolinggo, otkud je 17 juna zadimila put Valparaisa. 7 jula prešla je Port Kambla u Australiji i stigao sretno u Valparaiso, otkud je 22 o. mj. otplovio u S. Antonio — Čile. Otuda će vjerojatno u Evropu.

I tako ovaj naš brod, koji je 11 marta krenuo iz Dunstona »u nepoznato«, za koji će dan — ako Bog da preploviti Atlantik i svršiti svoj put oko svijeta bez buke i bez ikakve novinske reklame.

— Bogme lijepo je to, jer je malo kome brodu dano da ploveći uz ovakve male prekide oplovi ovu našu zemaljsku kruglu — reče kapetan Pepić i nadoveza: Oplovio ju je i po koji od nas ali na velike zig-zage. Živa nam bila naša »Kupa«!

Dundo Simo.

MISLI O MORU

Život na moru opreka je suhozemnom životu. I zato osobito u prvom dodiru s morem suhozemac osjeća nešto novo, njegovu dosadašnjem životu sasvim oprečno, što u sebi krije nešto čarobno i tajanstveno, a to ga zamamljuje poput zvukova ugodne melodije, koja vazda ostaje lijepa i ugodna, ma koliko se god puta čula. More daje čovjeku novu svježinu i neslućeni polet, otvara mu mislima nove horizonte i uznosi ga u novi život...

Tu je i praizvori pjesmi.

TURISTIČKI SAVEZ ZA HRVATSKO PRIMORJE I GORSKI KOTAR

Daje besplatno sve informacije o mjestima: Sušaku, Bakru, Bakarcu, Kraljevici, Crikvenici, Selcu, Novomu, Senju, Sv. Jurju, Jablancu, Karlobagu, Pagu, Rabu, Baški, Aleksandrovu, Krku, Malinskoj, Omišlju, Vrbniku, Delnicama, Fužinama, Skradu, i Lokvama.

Kr. brod „Jadran“ u newyorškoj luci

21 prošlog mjeseca juna stigao je u newyoršku luku naš školski brod »Jadran«. To je prvi put u historiji, što jedan naš ratni brod posjećuje daleki Zapad. O boravku »Jadrana« u newyorškoj luci, o oduševljenju naše braće iseljenika, koji su svakodnevno dolazili na brod pisale su mnoge naše novine, naročito »Jadranska Straža«, koja donosi o tome krasno, vanredno dirljivo pismo gospodina Juretića očevica one lijepe slave.

I naš urednik primio je o tome toplo pismo od svoje sumještanke gđice Mary Vidošić vrijedne učiteljice »Jugoslovenske škole« u New Yorku. Evo što nam o onim nezaboravnim danima piše naša rodoljubna Jugoslovenka:

»Jadran« se je nalazio u New Yorku, kako Vam je do sada već sigurno poznato, preko dvije sedmice. Prispio je 21 juna, a odputovao 8 jula. Newyorška ga je kolonija na svečan način dočekala. U subotu 25 juna išlo je nekih 25—27 društava iz New Yorka i okolice, među kojima Jadranska Straža, Jugosl. Sokol, Jugoslovenska škola, Kolo Srpskih Sestara itd. itd. u povorci sa glazbom na brod da pozdravi i zaželi dobrodošlicu našem dičnom komandantu g. Jerku Kačić Dimitri, časnicima, pitomcima i svoj ostaloj momčadi našeg ponosnog broda, pak je tom prigodom po jedan delegat svakog društva, pozdravio zapovjednika u ime istog. Ja uz predsjednika Jugosl. škole (Lovro Rerečić, također Istranin iz Unija) predvodili smo školsku djecu u povorci, dok je na palubi broda pozdravila komandanta u ime škole i predala mu kitu cvijeća uz prigodnu deklamaciju, koju Vam u prilogu šaljem, mala učenica Sonja Grgurević. Mala je govorila vrlo razgovjetno, te napravila takav utisak na komandanta, da je bio duboko ganut, dok je mnogo prisutnih plakalo. (Govori se da je to bio jedan od najdirljivijih momenata toga dana.) G. Jerko Kačić je također došao da posjeti školu i da daruje učenike i učenice, pak je tom prigodom maloj Sonji darovao crvenu dalmatinsku kapiću, te njoj i svoj ostaloj djeci čokolade i raznih knjiga, a meni oveću sliku broda i crnu vrpcu sa natpisom broda, kako nose mornari, uz to mi je čestitao na hvalevrijednom radu (ja sam, kako sigurno znadete, zadnju godinu dana učiteljica te naše Jugosl. škole u New Yorku). U subotu 2 jula priredili smo njima u počast banket u Hotel New Yorker, kome je prisustvovao bezbroj našeg naroda. Naša kolonija diljem cijele Amerike jako se je oduševljavala prigodom dolaska broda i bila je vrlo zanesena boravkom naše braće ovdje. Na tom banketu, zaboravih spomenuti, bio je i tajnik gradonačelnika New Yorka i Amerikanske mornarice, te zamjenik našeg Poslanika u Washingtonu, naš dični dr. Rybar (iz Trsta), Gen. konzul u New Yorku dr. B. Stojanović, konzul g. Gavrilović, kao i počasni konzul iz Pittsburgha g. Unković, a bili su i predstavnici čikaške Jadranske Straže.

Komandantu i časnicima u počast priređen je banket u Hotelu Delmonico u New Yorku od našeg gen. Konzula dr. Stojanovića, kojem su prisustvovali uz sve prije spomenute ličnosti i svi jugoslovenski odličnici u New Yorku. I ja sam se tamo našla, a također i dr. Prince, profesor na

»Columbia University«, koji zbori našim jezikom, jer je bio nekad konzul (amerikanski) u Beogradu, te neke ugledne amerikanske dame.

Sa povorke snimljen je film, koji se kani poslati Jadranskoj Straži u Split.

Toliko za sada, uvjerena, da će Vas ove vijesti — i ako će Vam stići dosta kasno — zanimati.

Uz najljepši i najsrdačniji pozdrav i izraz dubokog poštovanja odana sam Vam sumješćanka

Mary Vidošić, Lovranka.

Donosimo i pjesmu, što ju je onom zgodom deklamovala mala i draga Sonja:

Pri ovoj današnjoj slavi,
Pozdravljamo Vas prvi
Mi mali Amerikanci,
Ali krv Vaše krvi.
Kličemo Vam iskreno:
Dobro nam došli, braćo,
Sa krasnog Slavenskog Juga.
Ponosni ste i kršni,
Kao klisure naše,
Bure i oluje
Nikad ne mogu da plaše
Potomke otaca,
Koji su hrabro stali
U borbi za slobodu
I za nju živote dali.
Došli ste iz daljine,
Gdje se naš Jadran plavi
Gdje svaki kamen priča
O staroj našoj slavi,
Gdje cvijeće krasno miri
I sunce ljepše sija,
Ta zemlja Vaša i naša
Zove se Jugoslavija.
Primite, zapovjedniče,
Ovu kiticu cvijeća,
Neka Vas ona stalno
Nas mališana sjeća.
Pa kada se vratite
U krilo mile domaje,
Izručite tople pozdrave
Svim Jugoslavenskim sestrama
I njihovoj slobodnoj braći,
A ne zaboravite ni one,
Koje još nevolja tlači;
I mladom Kralju Sokolu
Porodice moćne i gorde,
Čiji su djedovi slomili
Neprijatelje gorde
Neka napreduje
Jugoslavenska pomorska sila,
I nad Jadranom širi
Svoja ponosna krila.
Ovo je pozdrav djece
Jugoslavenske škole
Čija nevinna srca
Svih Vas jednako vole.

(Pjesmu je ispjevala gđica Marica Vlahović iz Dubrovnika nastanjena u New Yorku.)

A mi odavle sa našeg starog kraja čestitamo našima u dalekom svijetu i želimo im mnogo uspjeha u njihovu rodoljubnom radu.

Kraljevica

Ovih dana izišla je još jedna brošurica velevrijednog rodoljuba, baruna Milana Turkovića Kutjevačkog. U toj ukusno opremljenoj i ilustriranoj knjižici iznesene su mnoge vrlo značajne historijske crtice o prošlosti Kraljevice i svega našega Primorja, a iznesene su također i neke vrlo

od njena zametka. Pisac se zadržao i kod one tajanstvene zaraze »škrljevo«, u kojoj je vrlo temeljito pisao naš sugrađanin, dr. Niko Bonetić.

Napretku Kraljevice mnogo je pridonijela i porodica Turković. Njihov djed, Ivan Evangelist, poznat je također i zato, što se brinuo mnogo za

Pogled na Kraljevicu

interesantne uspomene, koje se izbliza tiču i naše znamenite i stare, odlične porodice Turkovića. U historijskom djelu svoje radnje gospodin se Turković najviše bavi — kao što je i prirodno — katarstrofom naših slavni Zrinskih i Frankapana. Čitajući pojedine crtice o onim užasnim danima, pred našim očima prolaze mrske sjene raznih Herber-

kraljevičku crkvu, a auktorov otac, Vjenceslav, o kome je već bilo u našem listu govora, promicao je brodogradnju, a i sam je sagradio pet ponosnih jedrenjaka: »i okrstio ih imenima: »Josip Juraj Strossmayer«, »Grad Karlovac«, »Kraljevica«, »Tri brata« i »Tri sina«. Kraljevičani se i danas s mnogo pijeteta sjećaju svoga starog »principala«, pa

Unutrašnjost novog Zrinskog grada

steina, Auersperga, Erdödiya itd., i sve one njihove spletke i paklenske osnove, da satru rod i čovjeka, o kome se je još malo prije pjevalo u Beču i u čitavoj Njemačkoj:

Herr Graf Peter, wie das Wetter,
Er drein schlägt und verjaget
Die Feind von der Christen Hut,
Das erschallt in ganzer Welt.

Iscrpivo je prikazan i razvoj Kraljevice onamo

su god. 1931 novu ulicu, što vodi iza brodogradilišta prema kupalištu u Oštrou nazvali ulicom Vjenceslava Turkovića.

Neutrudivi g. Milan Turković nastavlja sa svojim uspomenu, koje će sve redom izići već do kraja ove godine. (Upravo je izišla »Autobiografija Milana Turkovića«. U njoj je pisac nanizao mnogo uspomenu, koje su uistini zaslužile da se sačuvaju.)

C.

Vjerovali ili ne...

God. 1827 izlazio je u Lyonu časopis »La Gazette du Lyon«. Prebirući po tom godišnjaku našlo se na ovu vijest, koja će se mnogima činiti nekoliko nevjerojatna. Evo u čemu je ta čudna vijest: One iste godine putovao je po Švajcarskoj Englez doktor James Hotam of Morpet iz Northumberlanda. Penjući se jednog dana na planinu Sv. Gothard, stigao je do nekakve rasjeline, gdje mu se desila mala nezgoda. Nekakav predmet, njezmu vrlo drag, pao unutra, i on se spusti do dna one rasjeline, jer je po što po to htio onu stvar da spase. Tražeći tako naiđe na nekakav blok leda čudnog oblika. Do te gromade zacijelo nije nikada dopro ni tračak sunca, pa je zato i sačuvao la onaj svoj oblik. Osmotrivši malo bolje onaj blok, doktor Hotam se odjednom zaprepasti: u onom bloku nalazio se zaleđen čovjek, od kakvih tridesetak godina, ali sačuvao se tako svjež, kao da je onamo upao prije nekoliko trenutaka.

Doktor Hotam naredi svojim pratiocima, nek čovjeka odvedu u bližnju kuću, gdje ga je iznaj prije zagnjurio u mrzlu vodu, pa u mlaku, a zatim u vrlo vruću. I pošlo mu za rukom da ga vrati u život.

Ne potraja dugo i onaj uskrslu čovjek progovori. Govorio je engleski, i na pitanje doktora Hotama odgovori, da je on sin čuvenog knjižara Dodswortha, i odmah upita, da li mu je otac još živ i zamoli, da ga obavjeste o njegovu izbavljenju. Nato ispriča u nekoliko riječi svoju nesreću: bilo je, veli, god. 1660, kad se na povratku iz Italije našao na onom mjestu, gdje ga je zatekla lavina i on ostao pod njom zatrpan. Nato upita: koji je dan i mjesec i koliko je vremena ostao ondje zakopan. Doktor Hotam odgovori, da smo u godini 1827, i prema tome da je ležao zatrpan u onom ledu punih 167 godina. Uostalom to se vidjelo i na odjelu, što ga je na sebi imao.

Nakon svog uskrsnuća onaj je čovjek živio još malo vremena. I bolje da ga je dobru Bog uzео k sebi, jer se nije lako snaći na ovom svijetu čovjeku, koji pripada 17. vijeku, a mora da živi u 19.

To je jedna, a sad čujte drugu, koju smo našli u milanskoj »La Domenica del Corriere«, od 24 jula 1938.

U članku »È un dettado di mia madre«, stoji među ostalim i ovo: kad je ono d'Annunzio u vri-

jeme svjetskog rata ušao u bakarski zaljev i ondje bacio u more nekakvu staklenicu, najednom mu je skočilo u glavu, da je on već jedanput živio i to na dvoru kralja Matijaša Korvina. O tome je Gabriele pisao mađarskom književniku Josipu Zsaku i nadovezao, da se je u trenutku svoj »izvanrednog, upravo nevjerojatnog ulaska u bakarski zaljev« osjetio u »psihičkom odnosu s Korvinom«, tako da mu se činilo kao da je u Bakru kod kuće ili bolje reći kao da se nalazi u dvoru svog prijatelja kralja Korvina. Još je svome mađarskim kolegi pisao, da je on, d'Annunzio, živio u 15. vijeku, i to u osobi pjesnika Franje Cincia iz Jakina.

Nato se je Zsak dao na posao, pretražio sve stare listine i pergamene i našao, da je onaj Cincio iz Jakina bio zaista valjan pjesnik i da je živio na dvoru kralja Matijaša, koji da ga je vanredno volio, podijelio mu kneževsku čast, upravo onako, kao što je god. 1924 Viktor Emanuel III. učinio d'Annunzia Principom Snežnika. K tome je kralj Matijaš poklonio onome Jakinjaninu Cinciu i bakarski kastel, otuda eto i onaj osjećaj, što ga je d'Annunzio osjetio ulazeći u onu, kako je on običavao govoriti »occarinu d'argento«.

Prema tome d'Annunzio je već živio u 15 vijeku i bio je gospodar Bakra. Bog zna, hoće li se kogod javiti do četiri ili pet stotina godina i pripovijedati, kako je on živio u 20 vijeku i to na Rijeci u osobi Gabriela d'Annunzia, Principa de Monte Nevoso!

Ko vjeruje u reinkarnaciju, moći će i to da proguta... B. Š.

NAŠ LOMIGORIĆ

Juče je naš čuveni hvališa Frane Lomigorić pričao, kako je jednom otišao u lov aeroplanom. I to na tigra.

— Takve hajke nije još vidio svijet! Letiš nad šumom, pa kad pod sobom ugledaš tigra — jednim mahom zaustaviš motor i pum!

— Jest, primjeti neko iz društva, ali zakon gravitacije, koji ne da aeroplanu da miruje u vazduhu?

— Kakav zakon gravitacije? U šumama, gdje sam ja lovio nema nikakvih zakona.

*Gurmani i poznavaoци
odličnog napitka piju
redovito samo*

RAMIKU KAVU i RAMIKU ČAJ

Velepržiona MARIO MIKULIČIĆ-RABIĆ - Sušak
Uvoz najfinijih vrsti kave i čaja

Dobro naši - akobogda!

To je klik naših ribara, što im se izvija iz grla u času, kad vide da će biti lovine.

Leuti i drugi čamci, što su do pred samu noć ležali na žalu, spuštenu su u more, i što se noć više bliža, to je u njima življe, jer se ribari spremaju da svjetlošću svojih lađa svičarica namame što više riba u svoje mreže.

U svojoj lijepoj knjizi »Nad gorama nad vodama« opisao je u nekoliko stranica naš poznati pjesnik Danko Anđelinović takav jedan noćni lov.

Pod noć je ušao u sligaricu, a vani u pô kanala preći će na samu svičaricu.

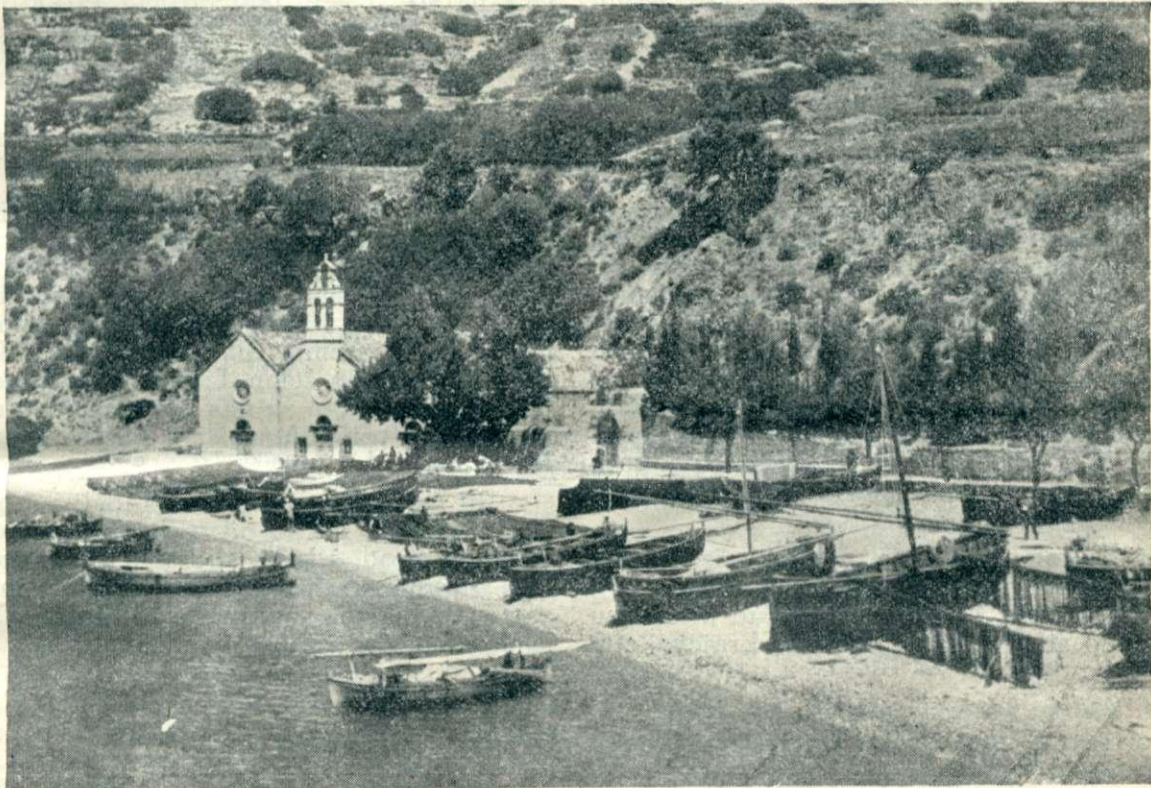
— Kada budeš prelazio, opomenu ga ribar Niko Slavić, molim te da ne klapaš.

uzu konopčićem vezanim za pasove, stadoše istežati mrežu. Svi potežu jednolično i snažno. Tegle, i prva zatega, svako svoju stranu potkove, pak se sve lagano pomiču k sredini jedna k drugoj. Niko se Slavić uspravio visok i plećat na premcu sligarice i grmi:

— Ala moji, akobogda! Zatega bolje, ako Bog da i sveti Nikola putnik! Polakše prva, — i nešto mu nehotice zakrklja u grlu, ali se brzo pretvori u — akobogda!

On ih tako ravna i upravlja sa sredine mreže. Za njim vozi lagano barba Joze, naličan sv. Petru na oltaru seoske crkve... «

I tako sve ljepše i ljepše nastavlja naš pjesnik.

Leuti na žalu pred Gusaricom u Komizi

Znači — neka ne buči. To je Slavić izrekao tvrdim glasom, a drugi ribar barba Joza, hoće da to ublaži:

— Znaš, sine, kako je... Može jedan jači udarac, jedan jači štropot, da poplaši ribu, da jato ode... i više se ne vrati.

— Ne bojte se, nisam ni ja na brdu rastao!

Nešto podalje pjesnik nastavlja:

»Najednom zaklikta snažno s maštre, da odjeknuše i more i kamene pole, glas glavara gorostasno Nike Slavića:

— Ala moji, složni moji, akobogda!

Uze se nategnuše i zapliskaše po moru, a ono vronu srebrom kuda ga osinuše. Snažne se ribarske ruke načvorugaše, noge se upriješe o kamen. Obje vojske, nagnute koso bočke i natrag, prihvaćene za

Neko vrijeme glavlar potiče svoje, sa ono »akobogda«, ali pošto se sva riba već zatvorila u mrežu, da joj više spasa nema, e onda naš glavlar ostavlja sve više i više ono svoje »akobogda«. Najednom prsnu:

»— Življe, sapramentati! Življe, odnio vas davu! — A mreža se hitro suče, sužuje i krati. Riba je polivala, srebreni se kao živa srma, more se pjeni, iskri i fosforescira. Srebrene se ljuske kidaju, sve vre i kipi, a riba mahnitno udara u oka i ostaje zaglavljena u njima. — Glavar i svičar kunu i grde ribare:

— Ostavi ribu, tospeti!

— Odnio te vrag, pusti ribu, a prihvati mrižu!

Nema više »akobogda«! Ali se malo iza toga izvi iz leuta visok i zvonak glas:

Oj more duboko, sva moja radosti!

a teški mornarski glasovi prihvaću se u ritmu udara-
nja vesala:

Po tebi meni plovi cvit, cvit moje mladosti...«

Tako naš pjesnik, ali ono bi trebalo sve pro-

čitati, da se vidi koliko ima i u jednoj ribarskoj
noći ljepote ama i pored sve muke, što je moraju
da izdrže oni, kojima je ribarija kruti zanat.

Lujo Dorčić.

Pomorska zastava plavo - bijelo - plavo

U broju ovog mjesečnika od 1. marta 1937. god.
opisana je zastava — plavo — bijelo — plavo i
kako je došlo do toga da je ona kombinovana i da
su je nosili, odnosno dizali naši brodovi.

Da ne bi taj značajan događaj ostao zaborav-
ljen i da bi mogao poslužiti mladim generacijama
kao primjer — kako su i naši pomorski kapetani i
strojari znali istupiti u odbranu svoje domovine i
njezine časti, pa bilo to makar i uz žrtvu svojih
egzistencija, koje su stvarane dugogodišnjom plo-

vidbom, naš sugrađanin kapetan g. Ivo Perović
predao je takovu zastavu uz jedan primjerak
»Mornara« od 1. III 1937. i brošure »Crtice iz okupi-
ranog Sušaka«, u kojima je opisana spomenuta za-
stava i njezin postanak, vojnom muzeju u Beogra-
du 28. marta 1938. god. da tamo bude sačuvana na
vječna vremena, a na ponos i čast našem pri-
morju. — Taj poklon zaveden je u knjigu darova-
laca na str. 39—40 pod brojem 147:38 o čemu se
može osvjedočiti svak koga zanima.

Tajna jednog našeg jedrenjaka

U proljeću, god. 1894, dovezli su neki Norve-
žani u newyoršku luku »bark«, kome je na krmi
bilo napisano ime — »Vila«. Brod nije imao ni
jednog jarbola, a vidjelo se na njemu, da je pro-
šao kroz strahovite oluje. Na »Vilu« nadoše ne-
gdje izvan Kap Haterasa. Odmah je svu pretra-
žiše, ali ne nadoše u njoj nikakve hrane, a ni
listka papira. I ni žive duše na njoj: Bog će znati,
kuda je dospjela momčad, kapetan i poručnik!
Poznato je bilo samo to, da je »Vila« u Egiptu
krcala kosti i krenula put Amerike. Više se o njoj
nije doznalo ništa.

Međutim u one iste dane prispio je iz Monte-
videa u Filadelfiju parobrod nekoga J. Boyda, i on
kratko kostima. Boyd i njegova momčad pričali su
ovo: Kad smo stigli u vruće tropske krajeve, sta-

doše iz koštiju miljiti nekakvi zelenkasti crvi, koji
su za kratko vrijeme poplavili čitav brod i stali
da navaljuju na nas. Jednog jutra, pošto se pro-
budismo, opazismo, da smo puni onih crva, što su
nas neprestano štípali i od kojih se nikako nismo
mogli da obranimo. Bilo ih je toliko, da je čitav
brod bio od njih zelen. Iz ovih crva malo se zatim
rodiše muhe, koje su nas užasno mrcvarile. Da se
nismo tom prilikom našli u blizini kraja, bile bi
nas izjele muhe i crvi.

Bit će, te su od toga nastradali i mornari naše
»Vile«. Ljudi, da se od njih obrane, ostavili u
čamcima brod, a kako su baš u one dane u Atlan-
tiku bjesnile strahovite oluje, zacijelo ih je negdje
zamelo. I tako je sudbina našeg broda »Vile« osta-
la do dana današnjega neodgonetana.

Odgovori na sedam pitanja

1. Od 9. II 1894. do 5. IX 1905. Na kopnu usli-
jedile su tri bitke, koje su u glavnom ostale ne-
odlučne: Ljao Jang, Šaho i Mukden. Poslije pada
Port Artura i nakon nesretne pomorske bitke kod
Tsušime došlo je posredovanjem Sjevernih sjedi-
njenih američkih država do mira u Portsmouthu
(USA). Tim mirom Rusija je izgubila Koreju, Port
Artur i polovicu otoka Sahalina.

2. God. 1905, nakon dugotrajne opsade. Gene-
ral Stoessel, koji je branio grad, a nije mogao da
ga obrani, izveden je pred ratni sud, koji ga je
odsudio na smrt. Bio je pomilovan i poslije neko-
liko vremena otpušten iz tamnice. Umro je godine
1915 u velikoj bijedi.

3. 27. maja 1905. Tu su se srazile obje bojne
mornarice: japanska pod admiralom Togom i ru-
ska pod admiralom Roždestvenskim. Bitka se svr-
šila potpunim porazom ruske flote.

4. Bitka kod Bele Hore u Češkoj bila se je
god. 1620. za vrijeme tridesetogodišnjeg rata. Bitka

se svršila nesretno po Čehe. U mnoge češke kra-
jeve, naročito u Sudete, habzburški su vladari na-
kon toga nesretnog slučaja naselili mnogo Nije-
maca i time u zdravo češko tijelo zabilježili grdan klin,
od kojega to tijelo krvari najviše u naše dane.

5. God. 1904. To je srdačni sporazum, koji je
sklopljen između Francuske i Engleske poticajem
engleskog kralja, Eduarda VII. Ta je Antanta pos-
lije obuhvatila i Rusiju, a za vrijeme rata Srbiju,
Italiju, Belgiju itd.

6. »Adrianskoga mora sirena« jeste velika pje-
sma, što ju je u mađarskom jeziku spjevao hrvat-
ski ban Nikola Zrinski, a koju je onda hrvatski
prepjevao brat mu, nesretni ban Petar. Još se danas
često spominju stihovi te pjesme:

Ako se pak ufaš, bane, u pomoć Nimsku,
Da od nje primaš — tvoju sreću Zrinsku.
Veruj Nimcu, da znaš — kako suncu zimsku,
Od njega moć imaš — kad primeš smart tmnsku.

7. Oko 3000.

Stari i mladi

Hutchinson se je tome isprva smijuckao ispod brka. Ali to ne bi trajalo dugo. Kao savjestan pomorac on je u razgovoru s drugim časnikom gledao, kako bi preko njega podmetnuo komandantu svoje tačne izvide.

— Mister Murdoch, natuknu mu u neke, iako to nije sada moja stvar, ja bih vas ipak onako prijateljski zamolio da mi kažete: da li vas zadovoljava, kako naš komandant označuje poziciju broda na karti?

— Ne, gospodine, odgovori drugi. Ne zadovoljavaju me njegovi rezultati. U ova dva posljednja dana njegova se dužina i širina ne podudara s mojom.

— I tako bismo mi s ovim vjetrom vrlo lako mogli da se negdje nasučemo. Nastojte da mu to objasnite.

— Gospode Bože! Ta razbio bi mi glavu!

— Kušajte ipak nekako!

Malo zatim pristupi »drugi« Hutchinsonu i reče mu, da je ipak pokušao upozoriti staroga, da mu računi nisu točni i da se brod nalazi mnogo bliže kraju, nego što bi se to moglo prosuditi po označenim izvidima.

— A što je nato on? — upita Hutchinson.

— Odgovorio mi je, da već mlati more punih četrdeset i pet godina i da ne trpi da ga u njegovu radu iko kritikuje, pa ni ja. I onda pošto mi je istresao dvije tri o vama, poslao me k vrugu, jer da ima dosta svoga posla.

— Je li bio pijan?

— Barem je tako izgledao.

Te iste večeri, na gornjem mostu, posmatrao je Hutchinson staroga komandanta. U sivom svijetlu lice mu je izgledalo blijedo i pjegavo, a oči krvave i ledene buljile su nesigurno ispod gustih obrva. Hutchinson se je pitao: što to sada najednom huji starčevom glavom. Bilo bi u ovom času teško raspoznati u njemu onog tvrdooglavog i naprasitog čovjeka, što je prije nekoliko dana onako ljuto planuo na O'Reillya! Očevidno je u njemu nastala nekakva promjena. Je li mu se O'Reilly zagrozio? Ako je zaista tako, bi li to mogao mirno da podnese jedan kapetan Shand — čovjek sa četrdeset i pet godina života na moru? To je izgledalo sasvim nevjerovatno. Ali nešto je bilo, što je starcu u ovaj mah zasjenjivalo vid i što ga je mučilo.

Možda je uviđao, da su ga sile počele pomalo da ostavljaju? Možda je došao do spoznaje da su pomorske metode XVIII. vijeka već završene? Kako bilo, Hutchinson osjeti u sebi, kako ga sve više obuzimlje neka samilost prema tom starom čovjeku a i prema brodu, koji je trebalo spasti pod svaku cijenu. U jedan mah odbaci sav svoj ponos i primakne mu se bliže.

Vjetar je pao, ali se »Hilgelona« još valjala. Sumrak se spuštao nad morem. Još malo i horizont će se sasvim oteti vidu. Hutchinson podigne oči k starom kapetanu, što je pred njime stajao odjeven u svoje povošteno odjelo.

— Gospodine! — reče.

Komandant upilji u nj svoje hladne oči.

— Što je?

— Ne želim da vam se namećem, ali — možda se ne osjećate dobro?

— Mogu li pitati: koga je vruga stalo vama do moga zdravlja? Meni je dobro. — Da! — reče i približi se licem Hutchinsonu.

Dah mu je zaudarao po rakiji. Hutchinson upita:

— Točno uzeto, koliko smo još udaljeni od portugalske obale?

— Brinite se vi za svoje vlastite, proklete poslove!

— Ipak biste mi mogli odgovoriti na ovo pitanje, sir!

— Mister Hutchinsone! Može biti da ste vi zaista neki vrlo pametan mlad čovjek. Po onome, kako vi sami sebe ocjenjujete, rekao bih da ste neka vrsta genija. Sve je to lijepo, ali hvala Bogu, što je do broda, za nj odgovaram ja, a ne vi.

— Mi smo svi donekle odgovorni za nj, sir!

— Mister Hutchinson — vi ste budala!

— Kad je tako, onda ja mogu da govorim nešto obilatije — sve što mi pade na um. Prema tome, ja bih samo želio znati, koje korake namjeravate poduzeti, da opravdate sebe u slučaju, ako se ove noći nasučemo negdje na obali? Već su dva dana te nismo vidjeli sunca i tako smo se pomakli nekoliko milja jugoistočno izvan našeg kursa. O tome sam uvjeren, a pa kad je tako, zašto da za svaki slučaj ne skrenemo malo? I vrijeme postaje sve nepovoljnije.

— Gospodine, odgovori komandant, poslušajte moj savjet: kad se vratite kući, uđite u koju nautičku školu i ostanite u njoj još koji mjesec, pa ćete onda moći da se vratite na brod možda — kao četvrti...

I ode fućkajući.

(Slijedi.)

KAKO SU POSTALI »FRANINA I JURINA«?

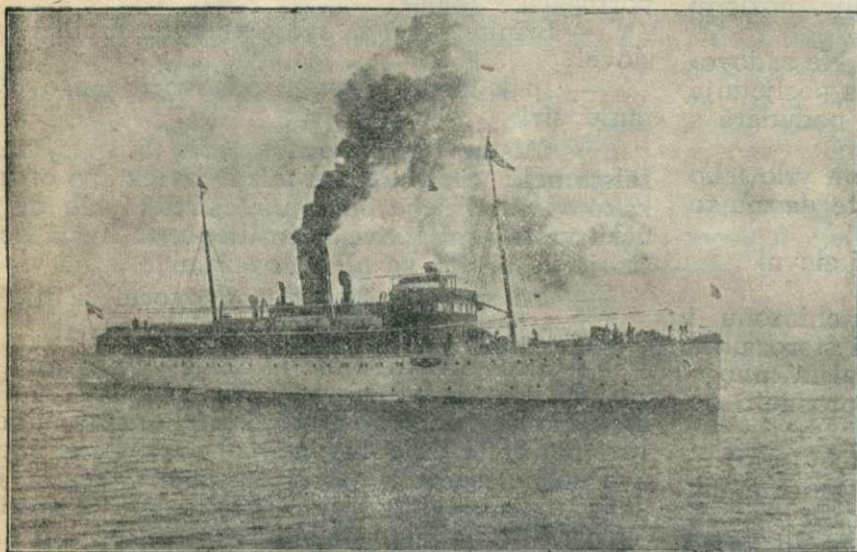
Negdašnji čitaoci istarske »Naše Sloge« sjećat će se onih čakavskih razgovora, u kojima su se punih četrdeset i pet godina žigosala nasilja naših dušmana, a tako i mane naših zabludelih, zavešanih denih. Bile su to male, katkad fine, katkad preprenske satire, koje je narod, može se reći, gutao. Ti su se razgovori nalazili obično na drugoj strani lista, pod vinjetom, koja je prikazivala dva starca u istarskoj narodnoj nošnji, jednoga s lulom u ruci, a drugoga s rukom uzdignutom. To su bili popularni Franina i Jurina. Evo kako su dospjeli u list: Iz Hrvatskog primorja došao je u Trst koncem jula god. 1871, župnik Lustik, na glasu veseljaka i šaljivdžija. U veselom društvu naših tadašnjih rodoljuba, predložio on prijateljima, da bi se u list »Našu Slogu« uveli pučki razgovori između dvojice seljaka, koje bi trebalo zorno prikazati. Predlog bijaše prihvaćen i prisutni slikar, svećenik Ivan Baštijan, odmah zamoljen, da nariše dva seljaka, jednoga u nošnji istočne Istre, a drugoga negdje iz Labinjštine. Baštijan se molbi malo zatim odazvao, sliku dadoše rezati u drvo i tako izide prvi razgovor »Franine i Jurine«.

Bilo je 16 augusta 1871.

Barba Šime.

JADRANSKA PLOVIDBA D. D. SUŠAK

Interurbani telefoni: Direkcije Sušak broj 2-36 i 2-37.
Skladišta: broj 2-17. — Brzozavi: JADROPLOV.

65 PAROBRODA RAZNE VELIČINE

Podržava na 55 pruga redovitu parobrodsku službu u svim pravcima na Jadranskom moru. — Brze parobrodarske pruge za Dalmaciju, te za sva kupališna i lječilišna mjesta jugoslavenskog primorja. — Sedmična ugodna turistička putovanja, osobito prikladna za posjet Dalmacije sa naročitim udobnim putničkim parobrodom. — Udobni salonski putnički parobrodi, dobra posluga.

Redovita parobrodarska služba za Albaniju i Grčku za prevoz putnika i robe

Prospekti i vozni redovi mogu se dobiti kod Direkcije u Sušaku, te kod svih važnijih putničkih ureda u tu- i inozemstvu

PREKOMORSKA PLOVIDBA D. D.

Brzozavi: Prekomorska.

SUŠAK

Telefon: broj 1—08.

TOMISLAVOVA ULICA 5.

Saobraćaj prvoklasnih teretnih
parobroda na sve strane svijeta.

Parobrod „KORANA“

8600 t. nosivosti 5580 t. brutto

Parobrod „REČINA“

8500 t. nosivosti 4732 t. brutto

Parobrod „ZVIR“

8600 t. nosivosti 5605 t. brutto

Parobrod „KUPA“

8100 t. nosivosti 4381 t. brutto